

STUČNÁ HISTORIE STÁTŮ

VIETNAM

Petra Müllerová

Vietnam

PETRA MÜLLEROVÁ

Vyšlo ve spolupráci s pro.libri, o. s.

© PhDr. Petra Müllerová, 2004

© Libri, 2004

ISBN 978-80-7277-255-1

Obsah

Nejstarší dějiny Vietnamu	9
Vznik prvních státních útvarů	12
Království Van Lang	12
Stát Au Lac	13
Provincie Giao Chi	14
Období tisícileté severní závislosti	16
Povstání vedené sestrami Trungovými	16
Povstání vedené paní Trieu	17
Ly By a stát Van Xuan	18
Protektorát An Nam	19
Vláda rodu Khuc	19
Formování samostatného národního státu	21
Dynastie Ngo (939–954)	21
Období anarchie – dvanáct knížectví	22
Dynastie Dinh (968–979)	22
Dynastie Raná Le (980–1009)	23
Upevnění feudálního centralizovaného státu	25
Dynastie Pozdní Ly (1009–1225)	25
Podoba státní správy	26
Vývoj pozemkového vlastnictví	27
Systém vzdělávání	29
Zákoník Hinh thu a 10 nejtěžších zločinů	30
Organizace armády	31
Trojí náboženství	31
Vrcholné období feudálního státu	37
Dynastie Tran (1225–1400)	37
Reorganizace byrokratického aparátu	37
Budování silné armády	38
Trestní zákoník a postavení královské rodiny	39
Daně	39
Městská centra	40
Buddhistická sekta Truc Lam	40
Vpády Mongolů	41
Vztahy s Čampou	42

Krise vietnamského království	44
Dynastie Ho (1400–1407)	44
Hospodářské reformy	44
Nadvláda čínské dynastie Ming	45
Dynastie Obnovená Tran (1407–1418)	45
Politika Mingů ve Vietnamu	46
Lamsonské povstání a Le Loi	46
Vzestup a pád národního hrdiny Nguyen Trai	47
Obnovení samostatného státu	49
Dynastie Pozdní Le (1428–1804)	49
Pozemková reforma	49
Státní správa	51
Armáda	52
Hong Ducův kodex	53
První kontakty se západním světem	53
Rozdělení státu mezi Severní a Jižní dynastii	55
Taysonské povstání	56
Období vlády poslední národní dynastie	57
Dynastie Nguyen (1802–1945)	57
Státní aparát	58
Nové administrativní rozdělení země	59
Gia Longův zákoník	60
Dvorská kultura v 19. století	60
Francouzská koloniální expanze	61
Rozdělení země a hnutí Can Vuong	62
Francouzská Indočína	63
Latinizované písmo	64
První světová válka a královské povstání	65
Zrod národních a revolučních hnutí na počátku 20. století	66
Ho Či Min	66
Nacionalisté	67
Hnutí Cao Dai	67
Komunistická strana Indočíny	68
Meziválečné období	69
Druhá světová válka	70
Liga za nezávislost Vietnamu	70
Dějiny po roce 1945	72
Srpnová revoluce	72
Obnovení nezávislosti a založení republiky	73

Intervence Číny a Francie	74
První indočínská válka	75
Ženevská konference	76
Republika Vietnam	77
Vytvoření Fronty národního osvobození	77
Zásahy USA do vietnamských záležitostí	78
Pařížské dohody	79
Sjednocení země a vznik VSR	80
Role Vietnamu v Indočíně	80
Vietnam v sovětském bloku	81
Vietnamská „perestrojka“ po roce 1986	81
Česko-vietnamské vztahy	83
Navázání oficiálních styků a kulturní i ekonomická spolupráce	83
Zvláštnosti období po listopadu 1989	89
Encyklopedické heslo	92
Přehled vietnamských dějin	103
Kulturněhistorické a přírodní zajímavosti	106
Vietnam – proměny názvu země	106
Jazyk a písmo	107
Přehled výslovnosti vietnamského písma	108
Žvýkání betele	109
Pagody	110
Vodní loutkové divadlo	111
Keramika	113
Tradiční medicína	114
Významné osobnosti historiografie	116
Významní učenci	119
Základní informace pro české turisty	120
Zastupitelské úřady	120
Podmínky pro vstup do Vietnamu	121
Jazyková první pomoc	123
Doporučená literatura	126

Nejstarší dějiny Vietnamu

Původ vietnamské civilizace se klade do delty Rudé řeky, tedy do severní části země zvané Bac Bo neboli Tonkin. Zde se zhruba ve 3. tisíciletí př. n. l. usadily mongoloidní kmeny, které se smísily s kmeny australo-negroidními, a postupně se zde vyvinula rasa tzv. jižních mongoloidů. Systematický archeologický průzkum, který se v šedesátých letech 20. století prováděl v severním Vietnamu, potvrdil, že v době staršího paleolitu žil na zdejším území (např. v provinciích Yen Bai, Ninh Binh, Quan Binh) člověk typu *Homo sapiens*.

V době pozdního paleolitu (starší doby kamenné) se člověk usadil ve vápencových masivech kolem delty Rudé řeky. Tehdy se vyvinuly **kultury bacsonská a hoabinská**, jejichž názvy jsou odvozeny od názvů provincií Bac Son a Hoa Binh, kde se prováděl archeologický výzkum. Ten dosvědčil, že lidé tehdy uměli hrubě opracovat kámen do elipsovitého, případně mandlovitého tvaru a vyrábět nože, škrabadla a pravoúhlé sekery. Nástroje vyrobené ze zvířecích kostí a rohů – známé z jiných nalezišť – se příliš nepoužívaly. Z lehkého zpracovatelného bambusu lidé zhotovovali kůly, šípy a nože. Bacsonská kultura již svou znalostí hrnčířství (hlínou se vymazávaly pletené bambusové košíky, které se vypalovaly) nese rysy přechodu k neolitu (mladší doba kamenná). Hlavní zaměstnání lidí v této době stále představoval sběr rostlin a lov ryb i zvěře. Lidé ještě neznali zemědělství a domácí zvířata, domestikován byl pouze pes.

V období neolitu se ve středním Vietnamu, v přímořské provincii Nghe An, vyvinula **kultura Quynh Van**. Archeologické nálezy dokazují, že tito lidé se živili rybolovem, sběrem mušlí a lovem zvěře. Byly objeveny skupinové hroby, v nichž byli mrtví pohřbeni ve skrčené poloze, a v hrobech ležely pracovní nástroje a ozdoby. V oblastech vzdálených od moře byly nalezeny lastury, v přímořských oblastech pak kamenné nástroje typické pro vnitrozemí. Daný fakt svědčí o stycích přímořských a vnitrozemských oblastí. Ve 3. tisíciletí př. n. l. se zároveň ustálila geografická podoba delty Rudé řeky i severovietnamského pobřeží.

Nejvýznamnější kulturu neolitu ve Vietnamu představuje podle současných nálezů **kultura Phung Nguyen**. V této době již lidé nežili v jeskyních, ale stavěli si tzv. kolové stavby, tedy dřevěné a bambusové domy na kůlech. Kolové stavby měly chránit jejich obyvatele před divokými zvířaty a plazy. Obdobné stavby, realizované ze stejných důvodů, najdeme i dnes u příslušníků mnoha národnostních menšin. Lidé kultury Phung Nguyen vyráběli specializované nástroje různých velikostí, například sekery s rukojetí a kostěné jehly, dlabali dřevěné čluny, vydělávali zvířecí kůže a používali hrnčířský kruh. Z vypalované hlíny vyráběli závaží na rybářské sítě, dále kuličky do foukaček užívaných při lovu. Lidé také zhotovovali hliněné zásobnice na obilí a další užité nádoby zdobené geometrickými tvary. Z kostí, rohů a ze dřeva se vyrábělo poměrně velké množství prstenů, náramků, náušnic a náhrdelníků. V tomto období se rozvíjí zemědělství. Začíná se chovat dobytek a pěstovat rýže (*Oryza sativa*) i obilí. Archeologové – a to nejen vietnamští – se, kupodivu, celkem shodují na faktu, že právě na Indočínském poloostrově se začala pěstovat rýže jako na prvním místě na světě. V této době velmi pravděpodobně začala i třídní diferenciace.

V době bronzové, tedy v období od 2. do 1. tisíciletí př. n. l., se na území dnešního Vietnamu vyskytovaly kultury Dong Dau a Go Mun. Na sklonku doby bronzové (v 1. tisíciletí př. n. l.) se v údolích kolem Rudé řeky a řeky Ma rozvinula kultura známá pod názvem **dongsonská** (jméno je odvozeno od bohaté archeologické lokality Dong Son). Dosud bylo objeveno a z hlediska archeologického zpracováno přes sto lokalit této vyspělé kultury. Mezi nalezené předměty patří korále, náramky, náušnice, prsteny, a zvláště pak desítky různě velkých bronzových bubnů. Většina bubnů má na lubu, tj. horizontální části bubnu, pravděpodobně určené k rozezvučení nástroje, gravírovaný centrální motiv slunce s paprsky, a v soustředných kruzích kolem se pak nachází řada realistických výjevů: volavky, čápi, divoká zvěř, psi, lidé s čelenkami z ptačích per, bojovníci, lidé na lodích atd. Největší a nejznámější bubny se nazývají Ngoc Lu (má výšku 63 cm a průměr lubu 79 cm) a Hoang Ha (má výšku 61,5 cm a průměr lubu 79 cm). K čemu však sloužily ony obrovské a těžké bubny, nevíme. Nabízí se hned několik hypotéz. Bubny se užívaly jako bicí nástroje umístěné na zemi a bilo

se do nich vertikálně držanou tyčí. Na lubu téměř všech bubnů je zobrazeno slunce, je tedy možné, že bubny se zapouštěly do podlah kolových staveb (tj. stavby zpravidla obdélníkového půdorysu umístěných na vysokých pilotech nad zemí) tak, aby do středu hvězdy padaly sluneční paprsky, a bubny se tak užívaly jako sluneční hodiny. Leckde byly nalezeny bubny (lubem vzhůru a o průměru několika centimetrů), které obsahovaly lidský popel a pohřební předměty. Tyto bubny tedy měly prokazatelně (nevíme ale zda ne jen druhotně) charakter pohřebních uren. Předpokládá se, že bubny se užívaly především jako magický předmět při obřadech přivolávání boha Slunce, ochránce dobré úrody, ale i při obřadech pohřebního charakteru, kdy staří Vietové věřili, že duše zemřelých se převtělí do ptáků (proto četné motivy ptáků i lidí s ptačími čelenkami na bubnech). Každá z uvedených hypotéz má své pro i proti.

Dongsonská kultura daleko přesáhla hranice míst, kde vznikla. Bronzové předměty prokazatelně pocházející z tohoto střediska nalezneme po celé jihovýchodní Asii, tedy i v ostrovní části kontinentu. Znamená to, že Vietové uměli stavět čluny, dokázali využít měnících se pasátů a navštěvovali ostrovní kultury? Nebo onu proslulou kulturu navštěvovali příslušníci jiných kulturních center jihovýchodní Asie? Na tyto a další otázky se teprve hledá odpověď.

Vznik prvních státních útvarů

Čínští historici obvykle označují obyvatele na jih od řeky Jang'c termínem Bach Viet (Sto Jüe), tedy názvem pro různé etnické skupiny, mezi něž se řadila i etnika označovaná souhrnným názvem Lac Viet. Tuto skupinu tvořilo asi 15 kmenů, které žily v rovinách a pobřežních oblastech dnešního severního Vietnamu a na území jihočínské provincie Kuang-tung. Lacvietové byli zemědělci, pěstovali rýži na polích se zavlažovacím systémem. Znali tkalcovství. Tetovali si těla obrazy vodních zvířat, především krokodýlů a hadů: věřili totiž, že magické obrazy je uchrání před zvířaty, kterých se obávali. Ze stejného důvodu malovali na čluny hlavy vodních tvorů, případně obrovské oči. Pozoruhodným rysem této kultury bylo žvýkání betele a lakování zubů černým lakem.

Království Van Lang

První vietnamské království se nazývalo Van Lang (nebo Van Tan, doslova Země tetovaných lidí) a přes 2 600 let v něm vládla pololegendární **dynastie Hong Bang**: údajně od roku 2 879 př. n. l. až do roku 258 př. n. l. Kmenový svaz sdružoval patnáct kmenů, přičemž hlavní kmen žil v Me Linh (v oblasti dnešního města Viet Tri). Svazu vládli mytičtí králové: každý totiž panoval více než sto let. Královský titul byl dědičný a panovníci spravovali území prostřednictvím dědičných civilních správců (*lac hau*), dědičných vojenských velitelů (*lac tuong*) a nižších úředníků (*bo chinh*). Jisté je, že v této době se společnost již diferencovala, existovala aristokracie a výsledkem bojů se sousedními, ale i mezi jednotlivými kmeny byli otroci. Za vlády dynastie Hong Bang se rovněž praktikovaly kult slunce, kult vodního ducha a posvátných zvířat: jelena, želvy, žáby a kohouta. S kultem slunce jsme se setkali již v době bronzové a uctívání zvířat připisují historici i etnografové přetrvávajícímu totemismu.

Samotný původ dynastie Hong Bang je obestřen mýty a legendami. Uvedme jednu z rozšířených variant mýtu. Údajným zakladatelem dynastie byl Kinh Duong Vuong, který vládl úze-